

נעימות

האם הרי"ף בירך שהחיינו
בתקיעת שופר ביום ב' דר"ה?
במדור "נועם הלכה"

מה עשה הרה"ק מליובאוויטש
בביהמ"ד אחר תפילת ליל ר"ה?
מדור "נועם שיחה"

נעימות התורה ♦ נעימות העבודה ♦ נעימות המצוות

ידל ע"י קהל "עבודת הלב" פניה"ק ירושלים תובב"א ♦ מאוצרות ומעינות מורינו הגה"צ ר' יעקב מייזליש שליט"א רב דקהלתנו

נועם שיחה

נערך מתוך שיחות חיזוק והתעלות בעת רעוא דרעוין

עבודת ראש השנה - אברה ממך אליך

ביאור ענין ימי הרחמים והרצון ע"פ משל

אמנם ביאור הדבר הוא, משל לילד שובב אשר התנהג מאד לא טוב בבית רבו, עד שכל חבריו ורבותיו סבלו מאוד ממנו, בלי יכולת להפסיקו מלהמשיך במעשיו, החליטו המלמד והמנהל פה אחד, שצריכים לשלחו הביתה ולהודיע לאביו שאי אפשר להמשיך כך אתו, ועד שאביו לא יטפל בו להענישו על מעשהו באופן שיהיו בטוחים בו שלא יחזור לסורו לא יהיה לו זכות כניסה לחדר, ובכך שלחוחו לביתו, ומיד התקשרו לאביו להודיע לו את כל מעשי בנו ואת החלטתם, כשבתוך דבריהם הסבירו לו גודל הנחיצות שיענישו בעונש חמור מיד בהגיעו לביתו, כדי שימהר להתחרט על מעשיו ולשנות את דרכיו, ויוכל לחזור ללימודיו, ואכן האב התכונן להענישו בעונש חמור מיד שיגיע לביתו, הילד הגיע ודפק על הדלת, והאב ניגש אל הדלת, ופותחו בכוונה להענישו מיד בהכנסו, אך מיד שהילד הבחין בזה, חיש מהר נמלט מתחת ידי אביו וברח לנפשו לחדר שינתו בתקוה שבינתיים ימצא שם מקום מחסה מגודל העונש המחכה לו, אך לרוע מזלו מיד שנכנס לחדרו וסגר הדלת בחזקה, נתפס אצבעו הקטן בין הדלת והמשקוף באופן שלא היה מסוגל להוציאו משם, וכאביו ויסוריו היו נורא ואיום, ומיד הרים את קולו בבכי תמרורים וצעק מנהמת לבו צעקה גדולה ומרה: "אבא...!!! הצילני...!!! הושעני...!!! מהר...!!!"

ויהי אך כשמוע אביו את אנקת בנו וגודל צעקותיו שעלו עד לב השמים, מיד נכמרו רחמי עליו כרחם אב על בנו, וזרק מידי את המקל אשר הכין להכותו, כשרץ במהירות

אברה ממך אליך

כתב הרמב"ם בפירוש המשניות (ר"ה פ"ד מ"ז) על אופן העבודה ב"ה וז": שהם ימי עבודה והכנעה ופחד ומורא מהשם, ויראה ממנו, ומברח ומנוס "אליו" וכו' עכ"ל. וכן הגדירו הפייטן הקדוש רבינו שלמה אבן גבירול זי"ע (מראשוני חכמי ספרד) בשירתו כתר מלכות, "אברה ממך אליך", ויש להבין דבריהם אלו, אשר לכאורה זהו נראה כסתירה, דמדריך העולם כשבורחים מאחד מחמת פחד, ודאי שבורחים לכל מקום חוץ ממנו, וכאן הוא ההיפך שבורחים ממנו מחמת אימה ופחד, ולהיכן בורחים - אליו, והאיך יתכן?

מהי סגולת השופר

שמסלק המזיקים

וכן נקדים מה שאמרו חז"ל (מד"ד ויקרא כט, א) בגודל מעלת וסגולת תקיעת שופר בראש השנה, עה"פ (תהלים פט, טז) אשרי העם יודעי תרועה, "וכי אין אומות העולם יודעין להריע? כמה קרנות יש להם וכו', אלא שהם מכירין לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא דין לכסא רחמים" עכ"ל, וכן אמרו (מדרש תנחומא פ' וירא) "כל ימי השנה נאחזים בעבירות ומסתבכים בצרות, ובראש השנה הן נוטלין שופר ותוקעין בו, ונזכרים לפני הקב"ה והוא מוחל להם" עכ"ל, ויש להבין מהו גודל סגולתו של השופר ורב כחו בזה.

גדולה לעבר בנו, ויחלצהו מגודל יסוריו מתוך אהבה וחמלה ודאגה על שלומו, כשדמעות חמות של רחמי האב זולגות מעיניו, ומיד התחיל להרגיעו, ולפייסו, ולהבטיחו שלא יענוש אותו כלל על מעשהו, ועוד נותן לו ממתקים ומתנות כדי להפיג את צערו ולשמחו, כשלבסוף מלא על כל גדותיו בחמלה ית ירה עליו ואהבה רבה שאי אפשר לתאר, וכראות בנו את גודל אהבת אביו אליו, פורץ גם הוא בבכי תמרורים, ואומר לו: אבי אהובי, אני רואה ומרגיש גודל אהבתך וחמלתך עלי, שלמרות גודל כעסך על התנהגותי, על כל פשעים תכסה אהבה, ואתה מגלה לי אמיתת אהבתך אלי, ובכן מבקש אני ממך, אנא אל תלך ממני, עמוד לימיני לתמכני, ואני מבטיח לך שמעתה אעשה כל מה שבכוחי לעשות, ועוד יותר מזה, לתקן דרכי ולהיטיב מעשי, שלא אשוב לכסלה עוד, ושלא אגרום לך עוד שום צער ובושה ועגמת נפש, ועוד תראה הרבה הרבה נחת דקדושה ממני, אבי אהובי, אני מבטיחך על זה..."

התעוררות האהבה הפנימית מאב לבנו

והנה כשנתבונן מעט בסיפור זה, מה גרם פתאום מרגע אחד לשני, להפוך לב האב מן הקצה אל הקצה, עד שבמקום להעניש מאד את בנו בעונש חמור מאד על רוע מעשיו, נהפך לבו ברגע אחד לאהבו ולפייסו, ולתת לו כל אוות נפשו, דבר אחד אידע כאן אשר הפך את כל מצב הכעס לאהבה וחמלה, והוא הקול צעקה ומרה אשר יצאה מעומק לב בנו, שכאילו אמרה, אבי אהובי, אני יודע שעתה הנך כועס עלי מאד, ובצדק, כי עשיתי דברים רעים מאד, ואתה עומד כעת להעניש אותי בכל חומר הדין, ושלכן ברחתי ממך, אבל בכל זאת הרי כל זה רק הנהגה לחנך אותי, ובעצם הרי אתה אבי אהובי, שכשאתה רואה שאני במצוקה נוראה וסובל צער איום ונורא, אתה זה שמרחם עלי, ושעושה הכל בעולם לחלצני, עד שאתה מוכן אפילו למסור נפשך עלי, כי נפשי קשורה בנפשך, ומים רבים לא יוכלו לכבות את גודל אהבתך עלי, ולכן עתה שבאה עלי צרה גדולה, על אף שהנך ברוגז גדול וכעס עלי, אני צועק רק אליך, כי בטוח אני שתעשה הכל בעולם בשבילי להצילני, ולהרגיע אותי, להפיג את צערי, ולשמח את לבבי. ואכן קול פנימי זה עשה את פעולתו ונכנס עמוק עמוק לתוך לבו של אביו אשר מיד נתמלא באהבה רבה וחמלה יתירה וכמאליו זרק את מקלו מידו, ורץ אליו בגודל המהירות לתומכו, ולהרגיעו, ולפייסו, כשהוא עוד מרבה להטיב לו מתוך אהבה וחמלה וקירבה יתירה. וממילא גם לב הבן התעורר באהבתו הפנימית לאביו, והבטיחו נאמנות שמעתה יעשה מהפכה גדולה בכל מעשיו כדי לעשות נחת רוח לאביו אוהבו, שיזכה לרוות הרבה נחת ממנו, ובמקום כל הדמעות אשר שפך מגודל צערו על התנהגותו, מעתה יהיו אלו רק דמעות של תענוג ושמחה ונחת והתרגשות גדולה על צדקת בנו.

צעקה גדולה ומרה לאבינו שבשמים ביום המשפט

כל זה הוא כעין משל קטן כטיפה מן הים על גודל ההתעוררות שנעשה למעלה אצל כסא הכבוד בראש השנה, עת שבאים כל המקטרגים ומסטינים בחבילות גדולות של עונות רח"ל, מה שאספו מכל המעשים של כל השנה, והם מתאמצים בכל כוחם להחמיר הדין והעונש ח"ו, באופן נורא מאד אשר אין לנו מושג כמה הם מקטרגים עלינו, ובפרט בהגיע עת תקיעת שופר אשר אז הוא זמן המשפט הגדול והנורא (עי' יערות דבש ח"א דרוש ו'), כשמדת הדין מתוחה מאד, באין מליץ יושר מול מגיד פשע, והמקטרגים משתדלים מאד לחרוץ ח"ו דין קשה כפי רוע מעשיו, ואז בראותינו חומר המצב כי נורא ואיום הוא, וכל עתידנו נמצא בסכנה גדולה מאד, מי יודע מה יהיה משפט גורלינו עתה, מי יודע איזה חלק מה"ונתנה תוקף" יהיה נכתב ונחתם עלינו בשנה זו, וכל חלקי נשמתנו מלמעלה והמשתדלים לטובתנו מתחננים וצועקים אלינו "עורה למה תישן!" הלא "אש בוערת!" "רוצחים באים!" "מה לך נרדם!" "מהר להרעיש עולמות לפני שתאחר את המועד!" "אם לא עכשיו אימתי?!" ואז נפתח לב האדם עד לעומקה, ולוקח במהרה את השופר בידו ומתחיל לצעוק בתוכה צעקה גדולה ומרה מתוך עמקי לבו ונשמותו, אבי שבשמים! הצילני! סכנת נפשות! הם רוצים להרגיני! מן המיצר קראתי י-ה! המיצר ופחד הוא איום ונורא! ורק אתה יכול להציל! אנא מהר הושיעני! אל תעלם אזנך משוועתי! הצילני מרודפי כי אמצו ממני! קרע השטן אשר שונא את בןך אוהבך ורוצה

להרגו! נכון שחטאתי לך ומדת הדין מתוחה עלי, ומגיע לי ח"ו עונש חמור, אבל אבא אבא! הרי אתה בכל זאת אבי אהובי האוהב אותי אהבה רבה בלי שיעור וסוף, ורק אתה זה שיכול להושיעני, לכן רק אליך אני פונה וצועק, אנא רחם עלי! אני בטוח שבראותך גודל מצוקתי ועומק צעקתי אליך, בודאי על כל פשעים תכסה אהבה, ויכבשו רחמיך את כעסך מעלי, ומיד תושיעני בישועה שלימה ומהירה, כרחם אב על בנו.

צעקת הלב שבוקעת את כל הרקיעים

ואכן קול צעקת הלב הזה עולה ובוקע כל הרקיעים, וכל המשטינים ומקטרגים נבהלים מקול אדיר זה ובורחים ונמלטים מרוב פחד, והקב"ה שומע את קולנו, מיד מתעורר וצלו כביכול האהבה העצומה והקשר הפנימי שיש לו אלינו בניו האוהבים, בן יקיר לי אפרים, ילד שעשועים, על כן המו מעי לו, רחם ארחמו, ויחד עם זה מתעוררת אצלו ה"זכרונות" הנפלאות והאהבה האיתנה של אבותינו הק' אברהם יצחק ויעקב, אשר מסרו נפשם כל ימי חייהם באהבתם הגדולה להשי"ת, ואהבה גדולה זו מוסיף והולך יותר ויותר עד שמים רבים הזדונים של כל המקטרגים לא יוכלו לכבות האהבה הגדולה הזאת, ומיד עומד הקב"ה מכסא הדין ויושב על כסא רחמים, והוא כמדבר אלינו דברי אהבה וחיבה, בני אתה, אני היום ילדתיך, אל תדאג כלל, אני אצילך מכל קטרוג ומשטין, ואני אשמרך מכל צרה, כאב רחום על בנו אוהבו, וגם אוסיף להטיבך מאד, ולתת לך שפע עצום של מתנות יקרות ברוחניות ובגשמיות ככל אשר תבקש מידי, מה שאלתך וינתן לך, ולכן אל תחסוך כל בקשה, הרחב פיך ואמלאהו, אני כבר אכתוב לך שנה טובה שמחה ומתוקה בכל מה שתבקש. ולעומת זה מתעורר גם בנו פנימיות אהבתנו אליו עוד יותר ויותר, בראותנו גודל אהבתו וחמלתו עלינו, ומוסיפים אנו להבטיחו, רבונו של עולם, אין מילים בפני הודות לך על גודל אהבתך אלי, אך זאת אני מבטיח לך שעוד יהיה לך הרבה נחת ממני, עוד תשמח בי מאד מאד, ועוד תראה שהיה כדאי לתת לי ולכל ישראל - בניך אוהביך, שנה טובה ומתוקה...

זהו סוד האהבה הגדולה, והעת רצון הנפלא, והתעוררות מדת הרחמים, ומחילת עונות, וביטול כל הגזירות, והמשכת כתיבה וחתומה טובה, וכל השפעות הנפלאות, שגילו חז"ל וצדיקי הדורות ז"ע, שנתעוררו ע"י תקיעת שופר, (עי' בספר נחלי בינה עמ' פ"ג בשם הבעש"ט הק' ז"ע, וע' בארוכה בספר שיחות הגר"ש פינקוס זצ"ל, ר"ה עמ' ר"ח).

וזהו מכוון בדברי הרמב"ם הנ"ל שראש השנה הוא יום פחד ומורא מה', "ומברח ומנוס אליו", כי הן אמנם שיש עלינו אימה ופחד מגודל המשפט אשר עומד לדון אותנו, מי יחיה ומי ימות וכו', ושמחמת פחד ויראה בורחים אנו על נפשנו, אך למי אנו בורחים ולאן אנו בורחים, אך ורק אליו יתברך אשר כרחם אב על בנים מרחם הוא עלינו ואהבתו אלינו אין ערוך אליה, אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, ובטוחים אנו בטובו הגדול ובאהבתו וחמלתו עלינו שבודאי ירחם עלינו ויוציא לאור דיננו מתוך רחמים וחסדים, וכלשון הטור (סי' תקפ"א) "שיודעים שהקב"ה יעשה להם נס", וזהו גם כוונת הפיוט "אברח ממך אליך".

דביקות בר"ה בתפילת אהבת עולם

ובזה יובן מה שמסופר על הרה"ק הרי"ף מליובאוויטש ז"ע, שפעם אחת בליל ראש השנה התלהב מאד בתפלת ערבית, והארץ בה מאוד עד שהקהל גמרו להתפלל והלכו לביתם, והוא עדיין עומד ומשתפך לבו ונפשו בתפלה לא-ל חי, ויהי אחרי ד' שעות, חזר אחד מהמתפללים לביהמ"ד, ולתדהמתו מצא את הרבי כשהוא עומד ומשתתה אצל תיבות "אוהב עמו ישראל" ואינו יכול להפריד מתיבות אלו מרוב גיגועין וכיסופין, ואפילו המפה של עמוד שלו היתה רטובה בדמעותיו של אהבה (עי' שיה זקנים ח"ד עמ' פ"ח), ולהנ"ל יובן מאד, כי זה היסוד של ר"ה, התגלות פנימיות האהבה שבינינו לאבינו שבשמים עד שאהבה זו שובר כל המחיצות ומבטל כל המקטרגים, וכך צריך להיות גישתנו ליום הגדול הזה, ובפרט לתקיעת שופר, הפחד גדול מאוד ונורא ואיום, אבל האהבה העצומה מאבינו שבשמים אלינו הוא הרבה הרבה יותר מהפחד, ועל כל פשעים תכסה אהבה.

נועים ההלכה

פניני הלכה ומנהג שנערכו מתוך שיעורי מורינו הגה"צ שליט"א

תקיעת שופר בר"ה שחל בשבת, וחידושו של הגרעק"א

מערכת ח' ד"ה והנה מג"א) כתב בפשיטות הנתקע בשבת קיים מצות שופר, דזמנו גם בשבת, אלא דעבר על שבות דשבת, ועל חידוש זה נשאלו כמה קושיות ודנו הפוסקים בדברים וכדלהלן.

קושית החלקת יואב דהוי ברכה לבטלה

החלקת יואב בקונטרס קבא דקשייתא (קושיא צ"ט) תמה עליו מכמה מקומות שמשמע דאין במעשיו כלום, ואחד מהם מהרא"ש (הל' ציצית סי' יז) שכתב בשם רבינו תם, דהלוּבש טלית של פשתן וציצית של צמר, ומברך עליו, הוי ברכה לבטלה. הרי מזה שהעובר על דברי חכמים אין במעשיו כלום, ומכאן קושיות אלו כתב וז"ל: "מאוד לפלא על גאון כמותו שיאמר דבר כזה" עכ"ל.

מיהו בשו"ת באר משה (ח"ג סי' ק) תמה על תמיהתו של החלקת יואב, דבכל המקומות שציין החלקת יואב, לא מצינו שאין מצותו מצוה, וגם הרא"ש רק דיבר בענין ברכתו דהוי לבטלה, והיינו משום דחז"ל לא תיקנו ברכה על מה שאסרו לעשות, אבל ודאי שעצם המצוה קיים גם בכהאי גוונא.

קושית המהרש"ג דלא קיים המצוה מדאורייתא

גם בשו"ת מהרש"ג (ה"ג א"ח סי' ל"ו) נשאל מאחד הרבנים אודות דברי הגרעק"א הנ"ל, דיש ראיה מתוס' דלא כן, כי איתא בתוס' (סוכה ג. ד"ה אמר לך) דמי שישב ראשו ורובו בתוך הסוכה, ושולחנו בתוך הבית, לא יצא ידי חובתו אף מן התורה, הרי דאע"פ שזוהו רק תקנת חכמים, מכל מקום העובר על זה לא יצא גם מדאו'.

אך המהרש"ג דחה זאת כי שאני התם שחז"ל גזרו במיוחד דבכהאי גוונא לא יצא ידי חובת המצוה ואין במעשיו כלום, וכך זה יש בידם לפסול קיום המצוה, אבל כשלא גזרו להדיא כן, אלא שאמרו לא לעשות כן, כמו בתקיעת שופר בשבת דלא מצינו שגזרו שתקיעתו לא היא נחשב כתקיעה, בכהאי גוונא יש לומר דעדיין קיים המצוה.

קושיא דהרי פסקינן אי עביד לא מהני

ובשו"ת פרי הארץ (ה"ב סי' י) כתב דלכאורה תלוי הדבר במחלוקת אביי ורבא (תמורה ה:) אי אמרינן "כל מידי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני" או לא, דלאביי מהני ולרבא לא, וכיון דקיימא לן דבכל מקום שנחלקו אביי ורבא הלכתא כרבא מלבד ביע"ל קג"ם, א"כ גם כאן הלכתא כרבא ולא מהני מעשיו, ולא יצא ידי מצות תקיעת שופר, ולמחרת צריך לברך שנית.

אך בסוף הביא משו"ת מהרי"ט צהלון (סי' מ"ו) דכל מחלוקתם של אביי רבא אי אמרינן כל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, הוא רק בעבירות שעל ידי שמבטלים מעשיו מתקיים רצון התורה בזה, כגון שרצה לעשות תמורה, וכיון דאמרינן אי עביד לא מהני, אין תמורתו תמורה, ומתקיים רצון התורה שלא יהיה תמורה, משא"כ כאן דאף אי נימא דלא מהני מעשה תקיעתו, עדיין לא מתקיים רצון חכמים שלא יתקע דילמא יעבידו ברה"ר, ולא הרווחנו כלום בזה, וממילא בכהאי גוונא י"ל דלכולי עלמא מהני. ולכן מסיק דלא שייך בתקיעת שופר האי כללא דאי עביד לא מהני, ושפיר יצא ידי חובתו, ולמחרת אין לו לברך שהחיינו.

דעה החולקת להדיא על פסק הרעק"א

אמנם, מצינו גם שיטה החולקת להדיא על פסקו של הרעק"א בזה, והוא בשו"ת התעוררות תשובה (סי' קפ"ז) שכתב דודאי לא קיים המצוה וברכתו לבטלה, וצריך לברך למחרת שהחיינו, גם לדעת המחבר, כמי שעדיין לא קיים בשנה זו מצות תקיעת שופר כלל.

תני במתני' (ר"ה כט:) יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהיו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. ובגמ' (שם ל:) רב הונא אומר "עם בית דין", כלומר שהיו תוקעים בראש השנה שחל להיות בשבת רק בפני בית דין. והנה הרי"ף הביא להלכה את המותני' עם הגמ' דרב הונא - למרות שבדרך כלל הביא רק הדברים הנהוגים בימינו, ואכן תמה עליו בזה רבינו זרחיה בעל המאור, למה הביא כל זאת, הלא ודאי כוונת הגמ' "בית דין" היינו לסנהדרין גדולה [של ע"א] או קטנה [של כ"ג], וא"כ הלכות אלו שייכים רק בזמן שיש סנהדרין בישראל, אבל בימינו שבטלה סנהדרין ואין שום מקום בישראל שתוקעין בו בראש השנה שחל להיות בשבת, לא היה צריך לכתוב מזה כלום.

מעשה רב מהרי"ף, שתקע בשופר בשבת

אך ברא"ש (שם סי' א) כתב חידוש גדול, דבאמת סבירא ליה להרי"ף כי הלכה זו נוגעת גם בזמן הזה, שצריכים לתקוע בראש השנה שחל להיות בשבת, כי לשיטת הרי"ף מה שרב הונא אמר שצריך להיות רק בפני בית דין, אין הכוונה לסנהדרין של כ"ג דיינים אשר בטלה בימינו, אלא על בית דין מופלג וגדול בדורו, אע"פ שהוא רק של שלש דיינים ואפילו אינם סמוכים סגי לענין זה, ולכן שפיר הביא הרי"ף מימרא זו של רב הונא ששייך בימינו, והוסיף הרא"ש שגם הרי"ף עצמו עשה מעשה רב, ותקע בבית דינו בראש השנה שחל להיות בשבת! אך תלמידיו אחריו לא נהגו לעשות כמוהו עכ"ד. ובש"ט גיבורים (שם) ביאר הטעם שלא נהגו אחריו כמוהו, כי כל המפרשים פירשו "בית דין" האמור כאן על סנהדרין של כ"ג, ולא על בית דין של שלש, וממילא אין הלכה זו שייך בימינו. וכן כתב הריטב"א (ר"ה שם ד"ה א"ד אליעזר) אחר שהביא המעשה רב של הרי"ף: ולא מצינו מי שיהוהו כמותו בשום מקום מישראל עכ"ל. ואכן כן נפסק בשו"ע (סי' תקפ"ח סעי' ה').

סיפור השתדלות בעל "לב העברי" לתקוע בר"ה שחל בשבת

והנה בשנת תר"ל עלה לארץ ישראל הגה"צ ר' עקיבא יוסף שלעזינגער ז"ע בעל לב העברי [חתן הגה"ק ר' הלל מקאלאמיא ז"ע], והתחיל לברר וללבן הלכה זו, עד שהגיע למסקנא שיש להנהיג שוב את תקנתו של הרי"ף לתקוע בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת, וטעמו העיקרי היה, שאם הרי"ף נהג כן בחוץ לארץ - מקום שלא נקבע להיות שם בית דין קבוע, כל שכן שיש לנו לקבוע כן בארץ ישראל - מקום אשר נקבע עבור בית דין קבוע, אך גדולי ישראל שבאותה תקופה לא הסכימו עמו, והדבר לא יצא לפועל, כן חזר ונשנה בכל פעם שראש השנה חל להיות בשבת, שהגאון הנ"ל פעל רבות כדי לקיים תקנה זו, אך לבסוף לא הצליח להפיק עצתו מחמת התנגדות גדולה שקמה נגד תקנה זו. ועיין בספרינו שו"ת בנין יעקב חלק ב' סימן נ', שהארכנו בסברות וטענות הצדדים לכאן ולכאן.

פסק הגרעק"א דהתקוע ביום א' דר"ה שחל בשבת, אינו מברך שהחיינו ביום ב' [לדעת השו"ע]

כתוצאה משאלה זו, נתעוררו האחרונים (עיין אשל אברהם א"ח סי' ת, וחכמת שלמה סי' תקפ"ח) בעוד שאלה, מהו אם עבר אחד על האיסור לתקוע בר"ה שחל בשבת, או ששכח ששבת היום, ולקח שופר בידו וברך ברכת שהחיינו יחד עם ברכת שופר, האם בדיעבד קיים מצות תקיעת שופר או לא, ונפק"מ אם צריך לברך ביום ב' ברכת שהחיינו, [לדעת המחבר (סי' תקצ"ט ס"ג) דס"ל שמברכין רק בפעם הראשונה שתוקעין], והנה בחידושי רבי עקיבא איגר (דוש וחידוש,

נועים שבת

אוצר המנוצח מבאר רבות"ק בגודל מעלת שבת קודש זו

סגולות ראש השנה הובאו בהרחבה בקונטרס החדש "סגולות חודש תשרי" והגנו להביא בזאת מעט מזעיר, ומשם תדרשנו בין יתר סגולות ירח האיתנים.

לומר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, וגם זו לטובה

דבראש השנה יהיה אדם משמח ואומר כל מה שעשה הוא יתברך הוי לטובה, ובזה יהיה נהפך באמת לטובה, ולכך מהאי טעמא נראה שיהיה אדם רגיל לומר דבראש השנה אחרי תפילת שחרית: "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד", ו"גם זו לטובה".
הגהות חכמת שלמה (להגר"ש קלוגר ז"ע), או"ח סי' תקפ"ג

כוונה מיוחדת בתפילה בעת פתיחת הארון

בראש השנה בזמן פתיחת הארון ניגש רבנו [הגר"ח קמיל זצ"ל] לאברך שבניו הגיעו לפרקם, ושאל אותו על נוסח התפילה הנאמרת אז לאחר י"ג מידות רבש"ע מלא משאלותי לטובה וכו' אשר מבקשים שם וזכרני לחיים טובים כו' ולחם לאכול ובגד ללבוש ועושר וכבוד וכו', ויש לעיין מה מבקשים לחם לאכול ובגד ללבוש, או עושר וכבוד, הוא מותיב והוא מפרק: לחם לאכול ובגד ללבוש - זהו הנצרך באופן הרגיל בחיי האדם, ועושר וכבוד - את זה צריכים כשמחנותים ילדים. ואמר רבינו לאברך, שהוא אומר לו את זה בראש השנה בשעה זו כסגולה שתהיה לו הרווחה לנשואי הילדים.
בתיבות ההלכה, עמ' 177

לדבר לפני התקיעות מצדיקי קדם

כ"ק אדמו"ר הרה"ק רבי יואל מסאטמאר ז"ע היה רגיל לומר, שלפני תקיעת שופר מסוגל לדבר מצדיקים הקודמים, שזכותם יעמוד לנו להמליץ טוב בעדנו, והיה נוהג לדבר תמיד מהרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע, ולפעמים היה אומר רק תיבות אלו: "הרה"ק מליסקא זצ"ל היה ערליכער איד", או "הרה"ק מליסקא זצ"ל היה צדיק אמת", ולא אמר יותר.

להזכיר שם "מירון"

הוא [הרה"ק ר' מרדכי מזוועהיל זי"ע] היה אומר על המשנה במסכת ראש השנה (דף יח.) כי כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, למה זה נקט התנא דוקא לשון זה של בני מרון, אלא כמו שהגמרא אומרת (יומא כח.) כי בביהמ"ק הכריזו מידי בוקר "עד שבחברון", כדי להזכיר זכות ישני חברון, כמו כן הזכירה המשנה בראש השנה את השם "מרון", כי שמה של "מירון" לבד כבר מסוגל להמשיך ישועה וזכיה בדין ביום ראש השנה.
יסודי עולם (זוועהיל), עמ' 892, ועיין שער יששכר אייר מאמר גל עיני אות י"ח, שג"כ הביא רמז זה

לומר קפיטל קמ"ד קודם התקיעות

ולפענ"ד יש לומר התוקע [את] קפיטל קמ"ד בתהלים קודם התקיעות, משום שנאמר (שם, א) המלמד ידי לקרב אצבעותי למלחמה, כי היא מלחמה הגדולה אשר אנחנו נלחמים יום זה, ויש לו להתפלל על זה מקודם, ולפענ"ד הוא מסוגל אם יאמר בכוונה והבן. הגהות חכמת שלמה (להגר"ש קלוגר ז"ע), שו"ע סי' תקפ"ה ס"ד ע"ב בהגהה

לומר לפני התקיעות: רחמנא אמר תקעו

שמעתי בשם קדש אחד מדבר זי"ע, שאמר זאת לשון חכז"ל בכל ראש השנה קודם הברכה בתקיעת שופר: "רחמנא אמר תקעו" (ר"ה טז.), לאשר טובא גניז בגוייה כל הסודות והסגולות בזה.
שער יששכר, תשרי מאמר תקע בשופר אות י"ג.

תשובה נעימה

מה הכוונה למעשה שיש לבין ככל התפילות שמתפללים על מלכות השי"ת

שאלה:

הנה ביום ראש השנה ויוה"ק, כל התפילות מלאים במלכות השי"ת, מלוך על כל העולם כולו, ותמלוך אתה, הממליך מלכים, המלך הקדוש, ועוד הרבה. ושאלתי מה היא הכוונה שיש לכוון בעת התפילה על זה, ובכללות מה ענין עבודת המלכות השי"ת למעשה, בימי ראש השנה והימים הסמוכים לה, ומה זה נוגע אלינו כהיום שאין אנו מכירים גינוני מלוכה כבשנים שעברו.

תשובת מוריני הרב שליט"א:

הנה פרטי הדברים ארוכים מני ים (ועי' מה שכתבנו בס"ד בהרחבה בספר אמרו לפני מלכות), אבל כבר כתב השפת אמת זי"ע (ר"ה תרמ"ו) וז"ל: וכאשר מבקשין מלוך על כל העולם כולו וכו', צריך להיות "עיקר הבקשה" על עצמינו, שכל אדם מישראל הוא עולם קטן בפני עצמו, וכפי מה שמקבלין על עצמינו, כך נמצא מזה הארה לכל הכלל וכו' עכ"ל. הרי לנו שבעת אמירת המלכות, עיקר הבקשה צריך להיות על העולם פרטי שלנו, שהקב"ה ימלוך על כל העולם כולו שלנו. ולכן אזכיר בס"ד בקצרה ג' ענינים חשובים שהם עיקרי עבודת המלכות השייכים לכל אחד ואחד מאתנו, הן לכוין ולהתפלל על זה, והן לעבוד על זה:

א' לקבל על עצמינו עול מלכות שמים, לשמוע את דבר המלך ודתו ולקיים את כל מה שהקב"ה צוה עלינו בתורתו כעבדים נאמנים למלך, וזה כולל לימוד התורה בהתמדה, תפילה בכוונה, וכל עניני סור מרע ועשה טוב.

ב' לקבל עלינו באהבה ובאמונה את כל מה שהקב"ה עושה לנו ומזמין לנו, גם אם לא רואים בעינינו החסד שבזה, אך אנו מאמינים באמונה תמימה שהקב"ה הוא המלך הטוב והמטיב לכל, והוא מלך נאמן ורחמן, העושה הכל רק לטובת עמו ונחלתו האהובים אצלו יותר מכל, ולכן בכל מה שמזדמן לנו אם זה הסתרה או נסיון או עגמת נפש, נאמין באמונה שלימה שהקב"ה עושה הכל רק לטובתנו. ובספר שם משמואל (ר"ה עמ' כ"א) כתב שזהו כוונת חז"ל (ר"ה טו.) אמרו לפני מלכות כדי שתמליכוני עליכם, היינו לומר על כל דבר ודבר שקורה אתו "מלכות" "מלכות", הכל רק מלכות, הקב"ה הוא המלך ויודע היטב כל מה שעושה אותי שיהיה הכל רק לטובתי הנצחית ואני מבטל את כל כולי וכל הרגשותי רק למלכותו, ועי"ז גופא מעורר האדם את הרצון הנעלם של המלכות, ונמתקין כל הדינים מעליו והכל נהפך לרחמים גמורים עיי"ש. ובזה נכלל גם שנתפלל אליו על כל צרכינו, ונבקש ממנו לרחם עלינו ולהשפיע לנו חסדים נגלים, כי בזה מגלים אנו דעתנו שהוא לבדו המלך מלכי המלכים אשר אליו מתפללים לבטל הגזירות ולקבל השפעות טובות.

ג' לדעת שהוא מלך העולם, וכל מה שיש לנו, וכן כל מה שאנו עושים, וגם כל החיות והמציאות שלנו, הכל הוא רק כח ה' ורחמי וחסדיו המרובים, בבחי' וידע כל פעול כי "אתה" פעלתו, ואנו לא עושים כלום מעצמינו, כי הקב"ה מלכו של עולם העושה הכל ובורא הכל ומחיה הכל, ומבלעדי אין כלום. וכבר כתב המאור ושמש (פ' בא ד"ה א"ב) כי זהו "עיקר עבודת ה'" לבוא להכרה זו שהכל הוא ה' ולא שהוא עושה.

ועל זה צריכים אנו להתפלל בראש השנה שנוכה למלכות זה בשלימות, וכן כמה שאנו משתדלים בימים אלו שלפני ר"ה שיהיה לנו שייכות לעניני מלכות אלו, הרי זה מצידנו עבודה חשובה מאוד של מלכות.

"קול עבודת הלב"

בארה"ק: 04-3011011
בארה"ב: 518-329-9225

בפרסם עלינו השנה החדשה, הגנו לברך בזאת את מוריני הגה"צ רב דקהילתינו שליט"א

בני דקהילתינו הג' - רבנו ותלמידיהו, זקנים ונערים, וכל ב"ב ובני כנישתא ודין - כלל לומדי הגיליון ברחבי תבל

בברכת כתיבה וחתומה טובה, ושנה טובה ומתוקה

ותזא שנה זו שנה מלאה בברכות וישועות בכל הענינים בר"ה ובכס"ס